

Sygn. akt IV CSK 565/09

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 maja 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Jan Górowski

w sprawie z powództwa Banku S.(...) w Z.

przeciwko C. C.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 13 maja 2010 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 22 lipca 2009 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę 3600 zł (trzy tysiące sześćset) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w B. nakazem zapłaty z dnia 22 lipca 2008 r., wydanym w postępowaniu nakazowym, zasądził od pozwanego C. C. na rzecz Banku S.(...) w Z. kwotę 205 000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 2008 r., z ograniczeniem jego odpowiedzialności do prawa zaspokojenia się wierzyciela z nieruchomości położonej w B. przy ul. S., dla której Sąd Rejonowy w P. prowadzi księgę wieczystą nr (...). Po wniesieniu przez pozwanego zarzutów nakaz ten został w całości utrzymany w mocy w wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 30 grudnia 2008 r.

Sąd ten ustalił, że strona powodowa w dniu 11 grudnia 2003 r. zawarła z „C.(...)” sp. z o.o. umowę o świadczenie usług w zakresie kredytowania i prowadzenia innych operacji obciążonych ryzykiem. W celu zabezpieczenia należności banku mogących powstać w wyniku realizacji tej umowy przewidziano, że C. C. ustanowi hipotekę kaucyjną do wysokości 900 000 zł na nieruchomości położonej w B. przy ul. S. Oświadczenie o stanowieniu hipoteki kaucyjnej pozwany złożył w formie aktu notarialnego w dniu 12 grudnia 2003 r. W dniu 16 listopada 2003 r. walne zgromadzenie wspólników sp. z o.o. „C.(...)” podjęło uchwałę upoważniającą C. C. do zaciągnięcia w jej imieniu zobowiązań do wysokości 1 200 000 zł mających na celu uzyskanie kredytów bankowych przeznaczonych na finansowanie przez spółkę inwestycji i działalności bieżącej. Strona powodowa udzieliła spółce kredytu średnioterminowego w wysokości 350 000 zł na okres od 12 grudnia 2003 r. do 9 grudnia 2008 r. Umowa kredytowa została zawarta 12 grudnia 2003 r. Jej zabezpieczenie stanowiła hipoteka na nieruchomości pozwanego. Bank w dniu 21 listopada 2006 r. wypowiedział umowę kredytową wobec niewywiązywania się przez kredytobiorcę z zobowiązań umownych. W czerwcu 2008 r. wezwał pozwanego jako dłużnika rzeczowego do wykonania zobowiązania.

Sąd Okręgowy uznał, że pozwany ponosił odpowiedzialność jako dłużnik rzeczowy wobec ustanowienia na rzecz strony powodowej hipoteki kaucyjnej, a strona powodowa wykazała istnienie wierzytelności w dochodzonej wysokości. Wynikała ona z tytułu kredytu udzielonego sp. z o.o. „C.(...)”. Sąd pierwszej instancji nie podzielił jednocześnie zarzutów pozwanego dotyczących nieważności tej umowy, ustanowienia hipoteki i przedawnienia roszczeń powoda.

Apelacja pozwanego została oddalona przez Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 22 lipca 2009 r. Sąd Apelacyjny podzielił ocenę Sądu pierwszej instancji o należyтым wykazaniu przez stronę powodową istnienia dochodzonej przez nią wierzytelności. Podkreślił dodatkowo, że za taką oceną przemawia także postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, korzystające z mocy dokumentu urzędowego. Sąd Apelacyjny uznał, że brak jest podstaw do stwierdzenia nieważności umowy kredytowej z uwagi na postanowienia dotyczące oprocentowania kredytu, którego wysokość mogła ulegać zmianie. Określone w niej warunki zmiany stopy procentowej kredytu zostały powiązane z czynnikami obiektywnymi, niezależnymi od kredytodawcy i nie były sprzeczne z zasadą swobody kontraktowej. Sąd Apelacyjny uznał także, że prawidłowa była ocena, że uchwała zgromadzenia wspólników z 16 listopada 2003 r. była wystarczająca dla skutecznego zaciągnięcia kredytu. Zwrócił także uwagę, że w zarzutach od nakazu zapłaty nie podniesiono, że nieważność umowy kredytowej jest wynikiem braku uchwały wspólników zezwalającej na zaciągnięcie zobowiązania, co należało uwzględnić wobec treści art. 495 § 3 k.p.c.

Sąd Apelacyjny nie podzielił także zarzutów dotyczących nieważności umowy o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej przez pozwanego. Stwierdził, że umowa z dnia 11 grudnia 2003 r. zawarta pomiędzy stroną powodową i sp. z o.o. „C.(...)” nie stanowiła umowy zobowiązującej pozwanego do ustanowienia hipoteki kaucyjnej. Określono w niej jedynie sposób zabezpieczenia należności banku, a zaciągnięcie zobowiązania w celu ustanowienia hipoteki nie było potrzebne do ustanowienia hipoteki. Sąd drugiej instancji nie podzielił jednocześnie stanowiska skarżącego, że hipoteka została ustanowiona w celu zabezpieczenia wierzytelności przyszłych z nieokreślonego stosunku prawnego, gdyż odnosiła się do stosunku wynikającego z „umowy ramowej”. Wskazał, że pozwany ustanowił hipotekę w dzień po zawarciu umowy o świadczeniu usług w zakresie kredytowania i prowadzenia innych operacji obciążonych ryzykiem, w której precyzyjnie określono zakres zabezpieczenia hipoteką oraz w dniu zawarcia umowy kredytowej, gdzie przewidziano, że hipoteka będzie stanowiła zabezpieczenie udzielonego kredytu. Nastąpiło więc skonkretyzowanie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką kaucyjną.

Skarga kasacyjna pozwanego została oparta o obie podstawy określone w art. 398³ § 1 k.p.c. Zarzucono w niej naruszenie art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 65 ust 1 i art. 102 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (ukwch), art. 245 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 156 i 158 oraz art. 73 § 2 k.c., art. 535¹ k.c. w zw. z art. 76 pkt 1 Prawa bankowego i art.

58 § 1 k.c., art. 230 k.s.h. w zw. z art. 17 § 1 k.s.h., art. 6 k.c., a także naruszenie art. 244 § 1 i 252 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. oraz art. 365 § 1 k.p.c. i naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 321 § 1 k.p.c. W oparciu o te zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Skarżący zarzucił, że Sąd Apelacyjny naruszył art. 244 § 1 i 252 k.p.c. w zw. z art. 227 i art. 365 § 1 k.p.c. w wyniku przyjęcia, że sądy są związane treścią bankowego tytułu egzekucyjnego w przypadku zaopatrzenia go w klauzulę wykonalności przez sąd powszechny. Tak sformułowany zarzut nie mógł być uznany za usprawiedliwiony bowiem w rzeczywistości Sąd Apelacyjny nie wyraził takiej oceny. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stwierdził on wyraźnie, że to postanowienie Sądu Rejonowego w B. o nadaniu klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu korzystało z mocy dokumentu urzędowego przewidzianego w art. 244 § 1 k.p.c. i za pomocą tego postanowienia powód wykazał istnienie wierzytelności. Nie ulega zaś wątpliwości, że orzeczenie sądu jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 § 1 k.p.c., a do postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności odnosi się regulacja z art. 365 § 1 k.p.c. Ze stanowiska wyrażonego przez Sąd Apelacyjny nie wynika przy tym, że wyłącznie w oparciu o postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu uznał on, że strona powodowa wykazała istnienie dochodzonej wierzytelności. Dowód w tym zakresie stanowiła również powoływana przez Sąd pierwszej instancji umowa o kredyt oraz dokumenty pochodzące od banku wskazujące na brak spłat rat kredytu.

Bezasadny był także zarzut naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. w wyniku orzekania ponad żądanie. Skoro zasądzona została kwota niewątpliwie objęta żądaniem pozwu (205 000 zł z odsetkami od 28 czerwca 2008 r.), to nie można mówić, że sąd wyszedł ponad żądanie i z tego powodu naruszył art. 321 § 1 k.p.c. Nie można też przyznać racji skarżącemu, kiedy zarzuca, że Sąd Apelacyjny naruszył art. 328 § 2 k.p.c. przez brak wskazania sposobu wyliczenia skapitalizowanych odsetek. Strona powodowa wskazała w sposób nie budzący wątpliwości wysokość należności odsetkowej. Do pozwu dołączyła też odpisy wyciągu z ksiąg banku, wezwania do zapłaty, wypowiedzenie umowy kredytowej i bankowego tytułu egzekucyjnego, z których wynika sposób naliczenia odsetek za okres do 7 lipca 2008 r. oraz wskazała, że kwota 110 592 zł

stanowi część należnych jej odsetek. Roszczenie w tym zakresie zostało uznane za uzasadnione. Nie można zatem przyjąć, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie określa dostatecznie przedmiotu zasądzenia.

Sąd Apelacyjny odwołując się do art. 495 § 3 wskazał, że pozwany w zarzutach od nakazu zapłaty nie podnosił aby nieważność umowy kredytowej była wynikiem braku uchwały wspólników zezwalającej na zaciągnięcie takiego zobowiązania, podjętej stosownie do art. 230 k.s.h. W skardze kasacyjnej stanowisko to nie zostało podważone. Z brzmienia art. 495 § 3 wynika zaś, że zarzuty, okoliczności faktyczne i dowody niezgłoszone w odpowiednim terminie podlegają prekluzji i nie mogą być później rozpoznawane. Dotyczy to także opartych o nie zarzutów zawartych w skardze kasacyjnej. W konsekwencji nie mogły stanowić podstawy uwzględnienia skargi kasacyjnej zarzuty zawarte w pkt 4 i 5 (zarzuty naruszenia art. 230 k.s.h. i powiązany z nim zarzut naruszenia art. 6 k.c.).

Bezasadne były zarzuty dotyczące nieważności umowy o ustanowienie hipoteki kaucyjnej. W kontekście treści tych zarzutów wymaga podkreślenia, że Sąd Apelacyjny przyjął, że umowa z dnia 11 grudnia 2003 r. o świadczeniu usług w zakresie kredytowania i prowadzenia innych operacji obciążonych ryzykiem nie zawierała postanowień stanowiących zobowiązanie ze strony pozwanego do ustanowienia hipoteki kaucyjnej, zobowiązanie takie nie było potrzebne, a pozwany ustanawiając hipotekę dokonał czynności rozporządzającej. W skardze kasacyjnej brak jest zarzutu naruszenia art. 65 § 1 k.c. odnoszącego się do wykładni oświadczeń woli złożonych podczas dokonywania wskazanych wyżej czynności prawnych, co nie pozwala podważyć oceny prezentowanej w tym zakresie przez Sąd Apelacyjny. W konsekwencji pozbawiony racji był zarzut niewłaściwego zastosowania art. 245 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 156, 158 i 73 § 2 k.c. oparty o twierdzenie, że umowa o ustanowienie hipoteki była nieważna wobec nieistnienia wymienionego w niej zobowiązania do ustanowienia hipoteki oraz niezachowanie formy aktu notarialnego dla umowy zobowiązującej do ustanowienia hipoteki.

Brak także podstaw do podzielenia stanowiska skarżącego odnośnie nieważności umowy o ustanowienie hipoteki z uwagi na brak oznaczenia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką. W oświadczeniu pozwanego o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej, złożonym w dniu 12 grudnia 2003 r., nawiązano wprost jedynie do zawartej dzień wcześniej umowy o świadczeniu usług w zakresie kredytowania i prowadzenia innych operacji obciążonych ryzykiem. Umowa ta miała wprawdzie charakter ramowy,

jednakże nie można pomijać jej wyraźnego związku z zawartą następnego dnia umową kredytową, na co zasadnie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny. Czynności związanych z przygotowaniem i zawarciem tych umów dokonywał pozwany występujący w charakterze prezesa zarządu sp. z o.o. „C.(...)”. Jest zatem zrozumiałe, że składając oświadczenie o ustanowieniu hipoteki w dniu zawarcia umowy kredytowej miał świadomość, że hipoteka ta będzie stanowiła zabezpieczenie udzielonego kredytu. Wskazuje na to wyraźnie także treść umowy kredytowej, w której wprost stwierdzono, że jej zabezpieczeniem będzie hipoteka kaucyjna, której przedmiot i zakres w pełni odpowiada hipotece kaucyjnej ustanowionej przez pozwanego. Z tych względów nie można podzielić stanowiska skarżącego o braku możliwości określenia zabezpieczonej wierzytelności w oparciu o reguły interpretacyjne oświadczenia woli pozwanego.

Skarżący uznał, że istnieją podstawy do stwierdzenia nieważności umowy kredytowej również z uwagi na warunki określające wysokość oprocentowania kredytu, dopatrując się w nich prawa banku do jednostronnej zmiany wysokości oprocentowania, przekraczającego granice swobody umów. W związku z treścią tego zarzutu wymaga przypomnienia, że strony przewidziały wprowadzić oprocentowanie kredytu według zmiennej stopy procentowej, jednakże zastrzegły, że możliwość jej zmiany jest z kolei uzależniona od zmiany wysokości stóp procentowych NBP (redyskonta weksli i kredytu lombardowego) ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej. Uzasadniona była w związku z tym ocena Sądu Apelacyjnego, że warunkiem zmiany stopy procentowej kredytu było wystąpienie czynników o charakterze obiektywnym, niezależnych od kredytodawcy, co nie pozwala przyjąć, że mógł on jednostronnie decydować o wysokości zobowiązania kredytobiorcy. W konsekwencji usprawiedliwione było także stanowisko, że postanowienia umowy kredytowej nie pozostawały w sprzeczności z zasadą swobody kontraktowej przewidzianą w art. 353¹ k.c.

Z przyczyn wyżej wskazanych skarga kasacyjna była pozbawiona uzasadnionych podstaw i podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.